

SERBEST KIYAFET UYGULAMASININ ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ*

İsmail KAHRAMAN**
Hüseyin KARACAN***

Özet

Bu araştırmanın amacı, resmi liselerdeki serbest kıyafet uygulamasının etkilerine ilişkin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın sonuçları kıyafet serbestliğinin okullarda oluşturacağı etkileri ortaya koyabilmesi, öğretmen ve yöneticileri bilinçlendirmesi yönüyle önemlidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır. Bu amaçla tipik durum örnekleme yöntemine göre seçilmiş 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Gaziantep ilinde resmi bir ortaöğretim kurumunda görev yapan 4 yönetici, 10 öğretmen, 10 öğrenci ve 10 veli olmak üzere toplam 34 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi tekniği ve içerik analizi türlerinden frekans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda serbest kıyafet uygulamasının okul ve öğrenci üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri tespit edilmiştir. Serbest kıyafet uygulamasının okul üzerinde kontrol zorluğu ve güvenlik sorunu gibi olumsuz etkiler oluşturacağı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci üzerindeki olumlu etkileri kişisel bakıma önem verme, tercih özgürlüğü, özgüven duygusunda artış, sorumluluk bilinci kazanma ve bireysel tercihlere imkân sağlama; olumsuz etkilerinin akademik başarıda azalma, ekonomik imkânların etkilemesi, olumsuz davranışa yönelme, gruplaşma, geyinmede olumsuz model olma, sosyal ilişkilerde sorun oluşturma olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara göre okullara çipli kimlikler ve turnike geçişleri ile öğrencilere “kişisel bakım” dersi önerilebilir.

Anahtar sözcükler: Serbest kıyafet, okul disiplini, akademik başarı, sorumluluk, kişisel bakım, sosyal ilişki

The Views on the Effects of Free Clothing on Students

Abstract

The aim of this study is to determine the administrator, teacher, student and parent viewpoints related to the effects of casual clothing in the high schools. The results of the study are important in that it explored the effects of free dress code in schools and give insight to teachers and administrators. The research is a case study which is a qualitative study. For this aim, 4 managers, 10 teachers, 10 students and

* Bu araştırma Haziran 2013'te Kahramanmaraş'ta yapılan V. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri ABD, Gaziantep. ilyasmelih@gmail.com

*** Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri ABD, Gaziantep.
hkaracan21@hotmail.com

10 parents with a total of 34 participants from a state high school in Gaziantep were interviewed using a semi-structured interview technique. Content analysis and frequency analysis techniques were used to analyze the data. At the end of the study, positive and negative effects of free clothing on the schools and students have been identified. It was found out that free clothing in schools might cause authority issues and safety problem. The positive effects of free clothing are more personal care, freedom of choice, increased self-esteem and responsibility. Negative effects are decrease in academic achievement and economic opportunities, negative behavior, grouping, negative role modeling, creating problems in social relationships. According to these results, we recommend the schools to use chip cards and tollgates to get into the schools and to open "Personal Care" courses.

Key words: *Free dress, school discipline, academic success, responsibility, personal care, social connection*

1. GİRİŞ

Varlıklar kendi iç güçleriyle ve amaçlarının itici gücüyle ya da dış koşulların zorlamasıyla değişime uğrarlar. Çevresel şartlara ayak uydururlarsa varlıklarını sürdürürler. Değişim olmazsa bozulma ya da yok olmaya uğrayabilirler (Genç, 2007: s.322-323).

“Değişmeyen tek şey değişimdir” sözü günümüzün önemli bir gerçeğini yansıtmaktadır. Değişim bir yasadır. İnsanlar değişir, iklimler değişir, toplumların yaşam biçimi değişir (Töremen, 2002). İnsanlar bir bütün olarak çevrelerinde yaşanan değişimleri zamanında fark edip, bu değişikliklerle birlikte kendi değişimini gerçekleştirdiğinde dünyaya ayak uydurması daha kolay olur (Aras, 2011). Bu konuda ünlü General Electric şirketinin lideri Jack Welch “Ya değişim ya da ölüm” sözü değişimin ne kadar kaçınılmaz ve hayati olduğunu gözler önüne sermiştir.

Dünyada yemekler, meslekler, araç gereçler, yönetimler gibi her alanda sürekli yaşanan değişimin ana motoru Ada ve Akan’a göre (2007) hiç kuşkusuz bilim ve teknolojidir. Bilim ve teknolojiye hâkim olanlar refah, kuvvet ve itibara sahip olmaktadır. Bu nedenle devletler değişimi yakalayabilmek için her alanda yenilikler, iyileştirmeler, düzeltmeler yapmaktadırlar.

Diğer devletlerde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyetinde ve daha öncesinde Osmanlı Devletinde de değişim olarak da adlandırabileceğimiz reformlar yapılmıştır. Özellikle 18 ve 19. yüzyıllarda batılılaşma adına savaş teknolojisi, askeri eğitim, matbaa, ev eşyaları gibi birçok alanda değişime gidilmiştir.

Osmanlı Devletinin batılılaşma amacıyla yaptığı değişimlerden biri de kıyafet alanında olmuş ve batılı giyim tarzı benimsenmeye başlamıştır. Ortaylı, 1839'da başlayan Tanzimat Dönemi'yle birlikte modern eğitim veren yeni okullar açılmıştır derken Akyüz, Öğrenci ve öğretmen kıyafetlerinde de bu dönemde değişiklikler yapıldığını belirtmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 1997).

Cumhuriyet döneminde de devam eden batılı anlamda reform çabaları neticesinde 25 Kasım 1925'te kılık-kıyafet ve şapka reformu başlatılmıştır. 1942 yılında yayınlanan genelgeyle okul önlüğü ve kasket dışında bir kıyafet giymeye zorlamama istenmiştir. 1981 yılında yayımlanan ilkokul yönetmeliğinde siyah önlük giyme ve beyaz yaka takma uygulaması zorunlu hale getirilmiştir. Şapka uygulaması 1970'li yıllara kadar okullarda öğrencilerce de kullanılmıştır. Sonraki yıllarda siyah önlük ve beyaz yakadan oluşan okul kıyafeti uygulanmış, 1990 yılından itibaren ilkokullarda mavi önlük uygulamasına geçilmiş ve 2000'li yıllara kadar sürmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 29-30 Haziran 2009 tarihinde Ankara'da kılık kıyafetle ilgili bir çalıştay düzenlemiştir. Çalıştay sonunda okul kıyafetlerine pedagojik ve toplumsal gerçekler ışığında serbestlik getirilmesi önerisi kabul görmüş ve her okulun farklı kıyafetinin olması, kıyafetlerin okul aile birliklerince belirlenebilmesi, iklim ve yöresel şartlara göre çeşitlilik gösterebilmesi, kravat zorunluluğunun kaldırılabilmesi gibi kararlar alınmış, serbestliğe bazı sınırlar konulmuştur (Doğan, 2011: s.209).

Siyah önlükle başlayıp mavi önlükle devam edip en son okul üniformasına dönüşen kılık kıyafet uygulamasını, Kasım 2012'de Milli Eğitim Bakanlığı bir yönetmelikle (resmi gazete) değiştirmiştir. Buna göre 2013-2014 eğitim-öğretim yılından itibaren serbest kıyafet uygulamasına geçilecektir. Bu değişiklikte birlikte kamuoyunda tartışmalar da başlamıştır. Tartışmaların da etkisiyle Milli Eğitim Bakanı okullardaki kıyafet değişikliğinin velilere bırakılığını açıklamıştır.

Okullarda kıyafet (üniforma) sorunu Orta Çağ'da Batı Avrupa'nın feodal toplum yapısında eğitim hakkından yararlanan ayrıcalıklı kesimleri olan ruhban ve aristokrat tabakanın çocukları için tasarlanmış sembolik giysilerdir. Sanayileşme ile birlikte eğitim, tüm sınıflar için bir hak olarak görülse de ekonomik yönden üst tabakada yer alan kesimlerin ayrıcalığının önüne geçilememiştir. Üniforma (tek tip kıyafet) eğitim alma imkânındaki farklılığın bir sembolü olmuştur. Bu dönemde üniformalı okul tipinin en yaygın olduğu ülke sanayi yapısının en keskin olduğu İngiltere'dir. Dünyada Çin, Tayvan, Honkong, Japonya gibi tek tip kıyafetin (üniforma) giyildiği ülkeler olduğu gibi hiç okul üniforması olmayan ülkeler de vardır (Doğan, 2011: s.206).

ABD’de 1990’lı yıllarda tek tip kıyafet uygulaması üzerine yapılan araştırmalarda (Erkan, 2003) okul kıyafetinin okul güvenliğine, akran baskısını azaltmaya, ders konsantrasyonuna, toplumda okul imajının olumlu yönde etkilenmesine, devamsızlığın azalmasına, okul iklimine, çocuk suçlarının azalmasına katkı sağladığı görölmüştür. Ancak aynı ülkede yapılan farklı araştırmalarda tek tip okul kıyafetinin akademik başarıya olan küçük bir etkisi dışında diğer konularda bir etkisinin olmadığı ileri sürölmüştür. Bazı araştırmacılar öğrencilerin ifade özgürlüğünü kısıtlaması, kamuflej imkanı sağlaması, sadece fakir kesimlerce tercih ediliyor olması gibi savlar ortaya koymuşlardır.

Ülkemizde ise Kıran’ın (2001) araştırmasında iyi giyinemeyen öğrencilerin ebeveynleriyle çatışma yaşaması, gereksiz özentü oluşturması, eksiklik duygusu oluşturması, öğretimi olumsuz yönde etkilemesi gibi bulgulardan dolayı tek tip kıyafet desteklenir görünümdedir.

2011 yılında 252 4 ve 5. sınıf öğrencisi üzerinde yapılan diğer bir araştırmada (Turan, 2011) öğrencilerin yaklaşık % 74’ü okul önlüklerinin kaldırılması yönünde görüş bildirmiştir. Aynı araştırmada katılımcıların yaklaşık % 73’ü serbest kıyafetin daha rahat olacağını düşünmektedir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığının 1995–1996 eğitim öğretim yılında ilk ve orta öğretimde önlük giyilmesi konusunda öğrenci, eğitimci, veli, sendika yöneticileri, dernek ve vakıf yöneticileriyle yaptığı ve 6500 kişini katıldığı araştırmada serbest kıyafetin tercih edildiği ortaya çıkmıştır (MEB, 1997).

Bütün bu değişikliklerin ve araştırmaların merkezinde ise öğrenci vardır ve doğal olarak en çok etkilenen de öğrenci olacaktır. Yukarıda verilen araştırma sonuçlarından da göröleceği üzere okul kıyafetiyle ilgili görüş farklılıkları her zaman olmuş ve sonraki dönemlerde de olması muhtemeldir. Özyaral’a (2012) göre okula serbest kıyafetle gitmenin öğrenci, öğretmen, ebeveyn ve eğitim açısından ayrı ayrı ele alınması gerekir.

Bu çalışmanın amacı; resmi liselerde kıyafet serbestliğinin öğrenci, öğretmen, yönetici ve veli görüşlerine göre olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemektir. Araştırmanın sonuçları kıyafet serbestliğinin okullarda oluşturacağı olumsuzlukları ortaya koyabilmesi, öğretmen ve yöneticileri bilinçlendirmesi yönüyle önemlidir. Araştırmanın temel problem cümlesini “Resmi liselerde kıyafet serbestliği hakkında öğrenci, öğretmen, yönetici ve veli görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın alt problemleri şöyle sıralanabilir:

- ✓ Serbest kıyafet uygulamasının okul disiplinine ve güvenliğine etkileri nelerdir?

- ✓ Serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin akademik başarılarına etkileri nelerdir?
- ✓ Serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin sorumluluk duygusuna etkileri nelerdir?
- ✓ Serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin kişisel bakımlarına etkileri nelerdir?
- ✓ Serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin sosyal ilişkilerine etkileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanacak olan, okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin öğrenci, öğretmen, yönetici ve veli görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma yönteminin seçilmesi ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama imkanı vermesidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009). Nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” modelidir. Durum çalışması bir veya birkaç durumu kendi sınırları içinde bütüncül olarak analiz etme imkânı vermektedir (Yıldırım ve Şimşek; 2011).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Gaziantep ilinde resmi bir ortaöğretim kurumunda görev yapan öğretmen ve yöneticilerle, aynı okulun öğrenci ve velilerinden seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için “tipik durum örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Yeni bir uygulamayı veya bir yeniliği tanıtmak için uygulamanın yapıldığı veya yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından, en tipik bir veya birkaç tanesini saptayarak çalışılması tipik durum örneklemesidir. Bu tür bir çalışmada öğretmen ve öğrenci oranlarına yakın, sosyo-ekonomik düzey açısından çok üstte ve çok altta olmayan bir ortaöğretim okulu seçilerek çalışma yoluna gidilmiştir (Yıldırım ve Şimşek; 2011). Araştırmada 10 öğretmen, 10 öğrenci, 10 veli ve 4 yönetici olmak üzere toplam 34 kişiyle görüşülmüştür. Okulda görev yapan 6 yöneticinin 4’üyle görüşülürken, 10 öğrenci 5 kız ve 5 erkek olacak şekilde gönüllü olanlardan rastgele seçilmiş, 6 erkek ve 4 bayandan oluşan 10 öğretmen görüşmeyi kabul eden ve zamanı müsait olanlarla yapılmış, görüşülen 10 veli ise okula gelen velilerden görüşmeyi kabul edenlerle yapılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veriler görüşme (mülakat) tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar; ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir. Bu tür bir görüşmede, araştırılan kişilerin de araştırma üzerine kontrolleri söz konusudur (Ekiz, 2009). Görüşme formu hazırlanırken 3 öğrenci, 2 yönetici, 2 veli, 2 öğretmen toplam 9 kişiyle pilot görüşme yapılmış ve konuyla ilgili literatür incelenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda hazırlanan görüşme formu bir öğretim üyesi ve bir araştırma görevlisine incelenilerek son şekli verilmiştir.

Görüşmeler öncesinde okul yöneticileriyle görüşülerek uygun zaman ve ortam temin edilmiştir. Yöneticilerle odalarında, öğretmenlerle öğretmen odalarında, öğrencilerle boş bir sınıfta, velilerle okul bahçesinde görüşülmüştür. Her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Görüşmeler öncesinde konu ve araştırma hakkında katılımcılara ön bilgi verilerek samimi cevap vermelerine ve güven ortamının oluşmasına çalışılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydetme, not alma ve talepte bulunan bazı katılımcıların yazılı görüş belirtmesi şeklinde yapılmıştır. Ses kaydı ve not alma işlemi önceden katılımcılara söylenerek onayları alınmıştır. Öğrencilerle bir sınıfta teke tek görüşme yapmanın sakıncalı olabileceği düşünülerek öğrenciler sınıfa toplu alınmıştır. Görüşmeler sonunda her katılımcıya alınan görüşme notları tekrarlanmış ve “Böyle mi demek istediniz?” “Ekleme istediğiniz bir şey var mı?” gibi sorular sorulmuş ve görüşmelere son şekli verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Verilerin analizinde dört aşama takip edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması, 2. Temaların bulunması, 3. Kodların ve temaların düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 228). Analiz sürecinde öncelikle görüşme kayıtları düzenlenmiş ve bilgisayar ortamına alınmıştır. Çözümlemede araştırmaya katılan yöneticilere (Y1,Y2...), öğretmenlere (Ö1,Ö2...), öğrencilere (K1,K2...) ve velilere (V1,V2...) şeklinde kod numaraları verilmiştir. Elde edilen verilerin frekans ve yüzde olarak sayısal değerleri bulunmuştur. Frekans analizi birim ve öğeleri sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görülme sıklığını ortaya koymaktır. Bu, belirli bir öğenin yoğunluğunu ve önemini anlamayı sağlar (Bilgin,

2006: 18-19). Katılımcılardan alınan cevaplar analiz edilirken kodlama yapılmıştır. Benzer kodlar belirli kategorilerde toplanarak temalara son şekli verilmiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda “geçerlik” araştırma sonuçlarının doğruluğunu, “güvenirlik” ise araştırma sonuçlarının tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için aşağıdaki yöntemler uygulanmıştır:

1. Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için ilgili literatür taranmış ve kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Ayrıca katılımcılara görüşme sonunda alınan kayıtlar/notlar gösterilerek teyit etmeleri sağlanmış ve eklemek istedikleri bir şey olup olmadığı sorulmuştur. Yapılan görüşmeler katılımcının istediği kadar uzatılarak verilerin geçerliği yükseltilmiştir.
2. Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak için araştırma süresince; yapılan araştırmanın modeli, çalışma grubunun seçimi, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlemesi gibi her türlü çalışma ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.
3. Araştırmanın iç güvenirliliğini sağlamak için araştırma soruları açık biçimde ifade edilmiş, veriler ayrıntılı ve amaca uygun toplanmış, veri toplama ve analizinde yapılan çalışmalar ayrıntılı biçimde tanımlanmıştır.
4. Araştırmanın dış güvenirliliğini sağlamak için araştırmanın yöntemleri ve aşamaları ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış, ortaya konan verilerle sonuçlar ilişkilendirilmiş, araştırmanın ham verileri saklanmıştır.
5. Alan uzmanından belirlenen kodlarla elde edilen temaları eşleştirmesi istenmiş ve araştırmacının eşleştirmesiyle karşılaştırılarak araştırmanın güvenirliliğini sağlanmaya çalışılmıştır. Miles ve Huberman’ın (1994) uyuşum yüzdesi formülü kullanılarak uyumun % 70’in üzerinde olduğu bulunmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular; yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre belirlenen temalara ayrılmış, yapılan görüşmelerden doğrudan alıntılar yapılarak özetlenmiştir.

Tablo 1’de “Öğrencilerin kılık kıyafetlerinde serbest olmasının okul disiplinine ve güvenliğine ilişkin algılanan etkileri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplar özetlenmiştir.

Tablo 1. Kıyafet Serbestliğinin Okul Disiplinine ve Güvenliğine İlişkin Algılanan Etkileri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	
Kıyafet Serbestliğinin Okul Disiplinine ve Güvenliğine İlişkin Algılanan Etkileri	Yönetici	Olumlu	Tercih özgürlüğü	1
			Kontrol kolaylığı	1
		Olumsuz	Kontrolde zorluk	4
			Güvenlik sorunu	4
			Olumsuz davranışa yönelme	2
	Öğretmen	Olumlu	Okul iklimini bozma	1
			Tercih özgürlüğü	4
			Kontrol kolaylığı	3
		Olumsuz	Güvenlik önlemlerini artırma	1
			Kontrolde zorluk	10
	Öğrenci	Olumlu	Güvenlik sorunu	10
			Sembolik kıyafet	1
		Olumsuz	Giyinmede olumsuz model olma	1
			Akademik başarıda azalma	1
			Güvenlik önlemlerini artırma	5
			Tercih özgürlüğü	4
			Kontrol kolaylığı	1
			Kontrolde zorluk	9
			Güvenlik sorunu	8
			Giyinmede olumsuz model olma	4
Akademik başarıda azalma	3			
Veli	Olumlu	Okul iklimini bozma	2	
		Olumsuz davranışa yönelme	2	
		Gruplaşma	1	
		Kontrol kolaylığı	4	
		Güvenlik önlemlerini artırma	2	
	Olumsuz	Bireysel tercihlere imkân sağlama	1	
		Tercih özgürlüğü	1	
		Kontrolde zorluk	8	
		Güvenlik sorunu	7	
		Okul iklimini bozma	3	
Olumsuz	Giyinmede olumsuz model olma	2		
	Sembolik kıyafet	2		
	Olumsuz davranışa yönelme	2		
	Akademik başarıda azalma	2		
	Gruplaşma	1		

Tablo 1 incelendiğinde olumsuz etkilerin daha fazla olduğu ve bu tema için yapılan 118 kodun 90'ının olumsuz etkiler üzerine olduğu görülmektedir.

Serbest kıyafetin okul disiplin ve güvenliğine olumlu etkileri olarak tercih özgürlüğü ve kontrol kolaylığı sağlama, güvenlik önlemlerini artırma

için fırsat oluşturma öne çıkmıştır. Bu konudaki görüşlerden bazıları şöyledir:

“Öğrenci ve velilerle iletişimde kolaylık sağlar. Okul kıyafetini giymiş mi giymemiş mi diye dert etmeyeceğimizden okul yöneticilerini rahatlatır.”
.....Y₄

“Bazen öğrenciler kılık kıyafetine karışıldığında tepki olarak disiplinsiz davranış gösterebiliyor. Bu yönüyle kıyafetin serbest olması disiplin olaylarını azaltabilir.”Ö₄

“Gerek yöneticilerin gerekse öğretmenlerin kıyafet yönüyle öğrenci üzerindeki baskısının azalması öğrenci tutumunda etkili olacaktır.”
.....Ö₆

“İnsanlar rahat ortamlarda rahat davranışlar, gergin ve stresli ortamlarda ise sorunlu davranışlar sergilerler. Düşünün düğüne ya da davete giderken mi yoksa pikniğe giderken mi ne giyeceğiniz sıkıntı oluşturur. Serbest kıyafet öğrenciyi relaks yapacağından disipline iyi gelecektir.”Ö₁₀

Serbest kıyafetin okul disiplin ve güvenliğine olumsuz etkileri olarak kontrolde zorluk ve güvenlik sorunu dikkat çekmektedir. Bunların yanında giyinmede olumsuz model olma, olumsuz davranışa yönelme, akademik başarıda azalma gibi dikkate değer diğer etkileri de görülmektedir. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin tamamı kontrolde zorluk ve güvenlik sorunu endişesi taşımaktadır. Bu konudaki görüşlerden bazıları şöyledir:

“...Öğrenciyle, dışarıdan birini ayıramayız. Okulun önünde esrar satan birini fark etmeniz ve kontrol etmeniz zorlaşacaktır...”.....Y₃

“...Öğrenciler kafeye gelir gibi okula gelip giderler. Okulun öğrenci açısından hiçbir önemi kalmayacaktır. Okula eğitim almak, bilgi yüklemek için gelinir. Serbestliği iliklerine kadar yaşayan bir öğrencinin okul ortamına vereceğini düşünün...”Y₁

“Öğrencileri çok iyi tanıyan bir okul personeli ya da idareci bile bütün öğrencileri tanıyamaz. Kötü niyetli kişilerin belli hassas bölgelerde okullara sızması ve eylemlerini gerçekleştirme mümkün olabilir.”Ö₃

“Okula gelen kişiler öğrenci mi sivil mi ayırt edilemeyeceği için okulda ciddi güvenlik sorunu yaşanacaktır. Bu da disiplin sorununu getirecektir. Öğrencilerin okula girişinde kontrol zorlaşacağı gibi okuldan kaçmalar da kolaylaşacaktır. Sivil kişileri ayırmak zorlaşacaktır.”Ö₉

“Kısa sürede kılık kıyafet değiştirme mümkün olacağından olayları araştırmada zorluk, kamufler olma durumları artar. Öğrenci her kılığa girebilir.”K₁₀

Tablo – 1’den ve katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı gibi serbest kıyafet uygulamasının tercih kolaylığı, kontrolde kolaylık sağlamak ve güvenlik önlemlerini artırma gibi bazı yararları beklense de araştırmaya katılanların neredeyse tamamının ortak görüşü, okullarda kontrol zorluğu ve güvenlik sorunu yaşanacağı şeklindedir. Kıyafetiyle olumsuz model oluşturacak, olumsuz davranışlara yönelecek öğrencilerin olması ve akademik başarıda azalmanın olması da diğer beklenen etkilerdir.

Tablo 2. Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına İlişkin Algılanan Etkileri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	
Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına İlişkin Algılanan Etkileri	Olumlu	Tercih özgürlüğü	1	
		Özgüven duygusunda artış	1	
	Yönetici	Olumsuz	Akademik başarıda azalma	4
			Ekonomik unsur	3
		Giyinmede olumsuz model olma	2	
		Özenti	2	
		Zaman kaybı	1	
		Olumsuz davranışa yönelme	1	
	Öğretmen	Olumlu	Güvenlik sorunu	1
			Tercih özgürlüğü	4
		Olumsuz	Özgüven duygusunda artış	3
			Kontrol kolaylığı	2
			Etkisi yok	1
			Akademik başarıda azalma	6
			Ekonomik unsur	6
			Özenti	3
			Baskı altında kalma	3
			Marka takıntısı	2
Gruplaşma	2			
Olumsuz	Olumsuz davranışa yönelme	2		
	Zaman kaybı	1		
	Giyinmede olumsuz model olma	1		
	Okul iklimini bozma	1		

Tablo 2. (Devam)

Öğrenci	Olumlu	Tercih özgürlüğü	7
		Etkisi yok	2
		Özgüven duygusunda artış	2
		Akademik başarıda artma	2
		Bireysel tercihlere imkân sağlama	1
	Olumsuz	Akademik başarıda azalma	5
		Baskı altında kalma	2
		Ekonomik unsur	2
		Çatışma	1
		Olumsuz davranışa yönelme	1
Veli	Olumlu	Tercih özgürlüğü	5
		Bireysel tercihlere imkân sağlama	4
		Akademik başarıda artma	3
		Özgüven duygusunda artış	2
		Kişisel bakıma önem verme	2
	Olumsuz	Ekonomik unsur	4
		Akademik başarıda azalma	4
		Özenti	3
		Çatışma	2
		Marka takıntısı	2
		Giyinmede olumsuz model olma	2
		Kontrolde zorluk	1
		Baskı altında kalma	1
		Olumsuz davranışa yönelme	1

Tablo 2 incelendiğinde olumsuz etkiler ağır basmaktadır. 114 kodun 72'si olumsuz etkiler üzerinedir. Serbest kıyafetin öğrencilerin akademik başarısına olumlu etkileri olarak tercih özgürlüğü ve özgüven duygusunda artış öne çıkmış, akademik başarıda artma ve bireysel tercihlere imkân sağlama etkileri de dikkate değer görülmüştür. Bu konudaki görüşlerden bazıları şöyledir:

“...Hedefi olan öğrenciyi olumlu yönde etkiler. Çünkü rahatlık ve serbestlik motivasyonunu artırabilir...” Y₄

“...Öğrenciler okula girişleri sırasında ve gün boyunca kılık kıyafetlerinden dolayı bazen tepki alıyorlar. Bu onların başarısını olumsuz etkiliyor. Serbestliğin olması baskıyı kaldıracığından olumlu etkilenebilirler...” Ö₄

“Kıyafet serbest olunca kişi kendini rahat hisseder. Bu durumda dersi daha rahat dinler. Okul kıyafeti bazı öğrencileri sıkar ve rahat ettirmez. Öğrenci kendini yakışıklı ya da güzel görürse derse ilgisi ve başarısı artabilir. İsteyerek giyilen bir kıyafet rahatlığı, rahatlık da motivasyon artışını getirebilir.” T₅

“Baskı kişiyi kapatır. O yüzden kıyafetin serbest olması öğrenciyi rahatlatır. Rahatlama öğrenmeyi olumlu yönde etkiler. İnsanın ve suyun tersine gidilmez demişler. Aşırıya gitmemek şartıyla istediği gibi giyinmesinde sorun olmaz...” V₄

Serbest kıyafetin öğrencilerin akademik başarısına olumsuz etkileri olarak akademik başarıda azalma, ekonomik unsur çok belirginken özentî, baskı altında kalma, olumsuz davranışa yönelme, giyinmede olumsuz model olma dikkate değer sayıdadır. Bu konudaki görüşlerden bazıları şöyledir:

“...Sınıf içinde öğrenciler arasında bir kılık kıyafet yarışı başlayabilir. Ekonomik imkânı olan öğrenci kaliteli, yeni ve güzel giyinirken yanında oturan ve köyden gelen bir öğrenci aynı imkânı sahip olamadığı için olumsuz etkilenebilir...” Y₁

“Kıyafetinin yeterli olmadığını düşünen bir öğrenci derse katılmak istemeyecektir. Kıyafeti daha iyi olan bir arkadaşıyla teneffüste dolaşmak istemeyebilir. Bunlar ders başarısını düşürür. Kıyafet farklılıkları öğrencide psikolojik baskı oluşturacağından motivasyonu azaltır. Okulun amacı eğitim olduğundan kıyafet serbestliği amacın dışına çıkarır.” Ö₈

“Kafasından atamadığı “Fılan ne giydi?” “Ben ne giysem?” gibi sorular dersten kopmasına neden olabilir...” T₈

“Okul başarılarını genel anlamda düşürebilir. Ailelerin ekonomik gücü bellidir. Zengin zaten özel okula götürüyor ya da özel hoca tutuyor. Biz sınırlı kazançla sınırsız imkân veremeyiz. Çocukla karşı karşıya geliriz diye endişe ederim. Özentî olursa, aynanın karşısında saatler geçirirse başarıyı düşürür...” V₉

Yukarıdaki tablo ve görüşlerden anlaşılan şudur ki; kıyafet serbestliği öğrencilere rahatlık, iletişim kolaylığı ve özgüven duygusunda artma gibi yararlar getirebilir. Fakat özentî, merak duygularının tetiklemeyle ders dışı ilginin artması akademik başarıda düşmeye sebep olabilir. Ekonomik imkânların her veliyi ve öğrenciyi etkilemesi beklenmektedir.

Tablo 3. Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Sorumluluk Duygusuna İlişkin Algılanan Etkileri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	
Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Sorumluluk Duygusuna İlişkin Algılanan Etkileri	Yönetici	Olumlu	Sorumluluk bilinci kazanma	1
			Sorumsuz davranma	3
		Olumsuz	Akademik başarıda azalma	1
			Zaman kaybı	1
			Olumsuz davranışa yönelme	1
			Kontrolde zorluk	1
	Öğretmen	Olumlu	Sorumluluk bilinci kazanma	6
			Kişisel bakıma önem verme	4
			Etkisi yok	2
		Olumsuz	Tercih özgürlüğü	1
			Bireysel tercihlere imkân sağlama	1
			Özgüven duygusunda artış	1
	Öğrenci	Olumsuz	Planlı olma	1
			Olumsuz davranışa yönelme	1
		Olumlu	Sorumsuz davranma	1
			Kişisel bakıma önem verme	7
			Sorumluluk bilinci kazanma	6
			Planlı olma	2
	Veli	Olumsuz	Olumsuz davranışa yönelme	1
			Ekonomik unsur	1
		Olumlu	Zaman kaybı	1
Etkisi yok	5			
Kişisel bakıma önem etme	2			
Bireysel tercihlere imkân sağlama	1			
Sorumluluk bilinci kazanma	1			
Olumsuz	Planlı olma	1		
Olumsuz	Olumsuz davranışa yönelme	1		

Tablo 3'e göre katılımcıların görüşleri kıyafet serbestliğinin olumlu etkilerinin daha fazla olacağı şeklindedir. Tablo 3'te 7 katılımcının kıyafetin öğrencilerin sorumluluk duygusuna olumlu ya da olumsuz herhangi bir etkisinin olmayacağı görüşü dikkat çeken bir ayrıntıdır.

Bu konudaki olumlu görüşlerin ağırlığı öğrenciye sorumluluk bilinci kazandıracak ve kişisel bakımına dikkat etmesine katkı sağlayacak şeklindedir. Bu görüşlerin bazıları şöyledir:

“Renk uyumu, kravat bağlama, kemer-ayakkabı, çanta-ayakkabı uyumunu hep serbest giyinerek öğrendik. Askerlerin bu konuda sıkıntı yaşadığını gören var mıdır? Özellikle ergenlik dönemindeki öğrenciler için kıyafet, dış görünüş önemli olacağından kıyafete karşı bilgi ve beceri kazanmak zorunda olacaklardır. Yarın ne giyeceğini önceden hesaplama, haftalık kıyafet planı yapma gibi düzenli, planlı olma zorunluluğu da getirecektir.” Ö₁₀

“İlk önce bocalasa da kıyafet seçimi, akşamdan hazırlık, zamanında tamir gibi konularda kendini geliştirir. Prensipte sahibi olur.” T₁₀

“Özellikle liselerde öğrenciler daha düzgün giyinme, daha bakımlı olma konusunda duyarlı, dikkatli olacaklardır...” V₁₀

Kıyafet serbestliğinin öğrencilerin sorumluluk duygularına yönelik katılımcı görüşlerinde dikkate değer bir yoğunlaşma olmadığı, sadece öğrenciyi sorumsuz davranmaya ve olumsuz davranışa yönelteceği görüşleri öne çıkmaktadır. Bu konudaki görüşlerden bazıları şöyledir:

“Kıyafet öğrenciye kimlik kazandırır. Kıyafet sorumluluğu artırır. Sivil kıyafetli öğrenci kimliğini daha rahat gizleyeceği için sorumsuz davranış göstermeye yönlenecektir.” Y₂

“Öğrenciler kıyafet temizliği, ütülü giyinme gibi konularda daha sorumlu olabilir ama derse hazırlanma zamanından ve okula gelme zamanından çalar. Yani sorumlu davranırken zaman kaybına ve gecikmelere sebep olur.” Y₃

“Her gün farklı giyinmek isteyenlerin israfa yöneleceğini düşünüyorum.” V₈

Tablo 3 incelendiğinde yöneticilerin kıyafet serbestliğinin olumsuz etkileri olacağını düşünmesine karşın öğretmen, öğrenci ve velilerin sorumluluk duygusuna olumlu katkı yapacağını düşünmeleridir.

Tablo 4. Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Kişisel Bakımlarına İlişkin Algılanan Etkileri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans		
Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Kişisel Bakımlarına İlişkin Algılanan Etkileri	Yönetici	Tercih özgürlüğü	2		
		Olumlu	Kişisel bakıma önem verme	2	
			Planlı olma	1	
		Olumsuz	Bireysel tercihlere imkân sağlama	1	
			Giyinmede olumsuz model olma	2	
			Zaman kaybı	1	
		Öğretmen	Olumlu	Kontrolde zorluk	1
				Kişisel bakıma önem etme	7
				Özgüven duygusunda artış	2
				Etkisi yok	2
				Bireysel tercihlere imkân sağlama	1
				Tercih özgürlüğü	1
	Olumsuz		Sorumsuz davranma	1	
			Öğrenci	Kişisel bakıma önem etme	7
				Özgüven duygusunda artış	2
				Bireysel tercihlere imkân sağlama	2
				Sosyalleşme	1
				Olumsuz davranışa yönelme	5
	Ekonomik unsur	1			
	Veli	Olumsuz	Zaman kaybı	1	
			Baskı altında kalma	1	
			Akademik başarıda azalma	1	
		Olumlu	Kişisel bakıma önem etme	7	
			Etkisi yok	2	
Zaman kaybı			2		
Olumsuz	Okul iklimini bozma	1			
	Olumsuz davranışa yönelme	1			

Tablo 4’te öğrencilerin kıyafet serbestliği ile kişisel bakımları arasındaki ilişkide olumlu etkiler daha fazladır. Olumlu etkilerden kişisel bakıma önem verme kazanımının oluşacağı düşüncesi katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından beklenmektedir.

Katılımcıların kişisel bakıma yönelik olumlu görüşlerine bazı örnekler şu şekildedir:

“Her gün aynı kıyafeti giymeyeceği için ucuz, kumaşı uygun, kendine yakışan kıyafeti araştıracaktır. Seçmeyi öğrenecektir.” Ö₄

“Kıyafet kendi kişiliğini yansıttığı için bu konuda daha dikkat edeceklerini düşünüyorum.” Ö₆

“Birçok bilgi ihtiyaçtan öğrenilir. Serbest kıyafet nedeniyle öğrenci renk uyumunu, kıyafet uyumunu gündemine sokacaktır. Merak edecektir. Bence okullarda ütü yapma, elbise katlama, kıyafet seçimi, renk uyumu gibi konuların öğretildiği seçmeli ders konulabilir. Hayata transfer edilebilecek bir bilgi, beceri elde edilir.” Ö₁₀

“Kıyafetine, temizliğe, saç taranmasına sebep olacağı için olumlu etkisi olabilir. Özellikle kız öğrenciler dış görünüşleriyle daha çok ilgileneceklerdir. Eğer kişisel bakıma ayrılan zaman ve dozu ayarlanabilirse olumlu sonuçlar alınır.” Y₁

“Saç, tırnak, cilt bakımına özen gösterme artar. Etrafımızdaki arkadaşlarımıza uyum sağlamak ve girdiğimiz arkadaş ortamını kaliteli göstermek isteriz.” K₅

Olumsuz etkileri olarak zaman kaybı ve olumsuz davranışlara yönelme öne çıkmaktadır. Araştırmaya katılanların kişisel bakım konusundaki olumsuz görüşlerine örnekler ise şöyledir:

“Mevcut uygulamada kılık ve kıyafette belli sınırlar vardı. Şimdi ise son sınıf öğrencisi tıraş olmadan geliyor. Eşofmanla okula gelirim diyen öğrenciler var. İnsanlar tatil günlerinde kıyafet ve tıraş olma yönüyle rahat hareket ederler. Çünkü serbest bir gündür. Öğrenci de serbest giyindiği güne böyle bakabilir.” Y₃

“Ruj, makyaj malzemesi, parfüm gibi harcamalara para gerekir. Test ve okuma kitapları için ayıracağı parayı harcayabilir.” K₆

“Öğrenciler aşırı süslenmeye özen göstereceği için kişisel bakımına gerekenden fazla özen gösterebilir.” V₅

“Özellikle kızlarda ayna karşısında daha fazla vakit geçirecekler. Özellikle liselerde okula geç gelme artacaktır.” V₁₀

“Okul forması her gün giyildiği için daha titiz olmaları gerekiyordu. Serbest kıyafette değiştirme rahatlığıyla temizliğe dikkat etmeyebilirler.” Ö₁

Öğrencilerin kıyafet serbestliğinin kişisel bakımlarına etkilerine yönetici ve öğrencilerin olumlu ve olumsuz beklentileri yakın sayıda iken öğretmen ve velilerin olumlu beklentileri ağırlık kazanmaktadır. Katılımcıların kişisel bakıma etkileri olarak öğrencilerin kişisel bakımlarına önem vermeye çalışacakları beklentisi dışında çok ağır basan ve üzerinde yoğunlaşılacak bir etki olmamıştır.

Tablo 5. Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Sosyal İlişkilerine İlişkin Algılanan Etkileri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans		
Kıyafet Serbestliğinin Öğrencilerin Sosyal İlişkilerine İlişkin Algılanan Etkileri	Yönetici	Olumlu			
		Olumsuz	Ekonomik unsur	3	
			Gruplaşma	3	
			Olumsuz davranışa yönelme	2	
			Sembolik kıyafet	2	
			Çatışma	2	
			Okul iklimini bozma	1	
		Olumlu	Etkisi yok	2	
			Sosyalleşme	2	
			Tercih özgürlüğü	2	
			Öğretmen	Ekonomik unsur	3
				Gruplaşma	3
	Sosyal ilişkilerde sorun			2	
	Olumsuz	Çatışma		2	
		Baskı altında kalma		1	
		Marka takıntısı		1	
	Özenti	1			
	Öğrenci	Olumlu			
		Olumsuz	Sosyalleşme	2	
			Sosyal ilişkilerde sorun	7	
			Gruplaşma	4	
			Ekonomik unsur	3	
			Baskı altında kalma	3	
			Olumsuz davranışa yönelme	1	
		Sembolik kıyafet	1		
		Kontrolde zorluk	1		
		Olumlu	Tercih özgürlüğü	2	
			Özgüven duygusunda artış	2	
			Sosyalleşme	2	
			Bireysel tercihlere imkân sağlama	1	
			Etkisi yok	1	
			Gruplaşma	4	
Veli		Olumsuz	Sembolik kıyafet	3	
			Sosyal ilişkide sorun	3	
			Akademik başarıda azalma	1	
	Olumlu	Marka takıntısı	1		
		Çatışma	1		
		Ekonomik unsur	1		

Tablo 5'e bakıldığında olumsuz etkilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Olumlu etkilerin frekanslarının toplamı 16 iken olumsuz etkilerin frekanslarının toplamı 59'dur.

Öğrencilerin serbest kıyafet giymesinin sosyal ilişkilerine olumlu etkileri olarak sosyalleşme görülürken konu hakkındaki bazı görüşler şu şekildedir:

“Kendilerini daha rahat hissedecekleri için daha sosyal olurlar. Arkadaş ilişkileri daha çabuk gelişir.” Ö₁

“Sosyal ilişkilerinde öz güvenlerinin artacağını düşünüyorum. Çocukların kıyafetleri değil de kişiliği öne çıkar.” V₄

“Sosyal ilişkilerine olumlu katkısı olabilir. Kıyafet seçimi ve uyumu istediği gibi olursa kendine öz güven gelebilir...” V₉

Öğrencilerin serbest kıyafet giymesinin sosyal ilişkilerine olumsuz etkileri olarak gruplaşma, sosyal ilişkilerde sorun yaşanması, ekonomik unsurun etkili olması, sembolik kıyafetlerin giyilmesi ve çatışma yaşanması öne çıkmaktadır. Bu konudaki görüşlerden bazıları şöyledir:

“Serbest kıyafet olunca iyi giyinenlerle giyinemeyenler arasında gruplaşma olabilir. Herkes ekonomik seviyesine göre bir grup oluşturabilir. Dahası yöresel kıyafetler, gruba özgü kıyafetler, siyasi görüşü belirten kıyafetler giyilebilir. Bu da öğrenciler arası çatışmaları, kutuplaşmaları tetikleyebilir.” Y₁

“İnsanlarda konuşma, kıyafet, başarı birer kendini ifade yoludur. Konuşma ve başarı yoluyla kendini ifade edemeyen bir öğrenci kendini göstermek için kıyafetini kullanmak isteyecektir. Gruplaşmalara ve siyasi görüşlere göre giyinmeler olabilir. Kıyafete fikirler, görüşler yansırsa çatışma yaşanabilir. Fakir – zengin ve farklı siyasi görüş grupları oluşabilir. Eğer ekonomik durumu da iyi değilse ya hırsızlık yapar ya da çetelerle, kaba kuvvetle para temin etmeye çalışır.” Y₂

“Farklı ve iyi giyinen öğrenciler öne çıkarken, maddi açıdan sıkıntılı öğrenciler psikolojik olarak ve sosyal açıdan çeşitli bunalımlar yaşayacaklardır.” Ö₉

“Arkadaş seçiminde seçicilik başlayacaktır. Kimse aşırı şık ve kaliteli giyinmiş birinin yanında ezik kalmak istemez.” T₈

“Çoğunlukla sosyal çevresi ve yaşantısı yakın olanlar daha çok arkadaş olmak isteyeceklerini düşünüyorum. Bu da gruplaşmalara neden olabilir. Aynı aşiretten olanlar benzer kıyafetle okula gelebilir. Bu da gruplaşmaya sebep olabilir.” V₈

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan yöneticilerin tamamı serbest kıyafetin sosyal ilişkilere olumsuz etki yapacağını düşünmektedir.

Tablo 6’da araştırmaya katılan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerden elde edilen olumlu ve olumsuz kodların frekanslarının genel toplamı verilmiştir.

Tablo 6. Frekansların Genel Toplamı

	Kodlar	Frekans
Olumlu	Kişisel bakıma önem verme	38
	Tercih özgürlüğü	35
	Etkisi yok	17
	Özgüven duygusunda artış	15
	Sorumluluk bilinci kazanma	14
	Bireysel tercihlere imkân sağlama	13
	Kontrol kolaylığı	11
	Güvenlik önlemlerini artırma	8
	Sosyalleşme	7
	Planlı olma	5
	Akademik başarıda artış	5
		TOPLAM
Olumsuz	Kontrolde zorluk	35
	Güvenlik sorunu	30
	Akademik başarıda azalma	28
	Ekonomik unsur	27
	Olumsuz davranışa yönelme	24
	Gruplaşma	18
	Giyinmede olumsuz model olma	14
	Sosyal ilişkilerde sorun	12
	Baskı altında kalma	9
	Özenti	9
	Sembolik kıyafet	9
	Okul iklimini bozma	9
	Zaman kaybı	9
	Çatışma	8
	Marka takıntısı	6
	Sorumluluk davranma	5
	TOPLAM	252

Tablo 6’ya göre öğrencilerin serbest kıyafet giymelerinin araştırmaya katılanlara göre en çok öne çıkan olumlu etkileri; kişisel bakıma önem verme, tercih özgürlüğü, özgüven duygusunda artış, sorumluluk bilinci kazanma, bireysel tercihlere imkân sağlama, kontrol kolaylığı sağlama şeklinde çıkmıştır.

Yine tablo 6’ya göre öğrencilerin serbest kıyafet giymelerinin araştırmaya katılanlara göre en çok öne çıkan olumsuz etkileri; kontrolde zorluk, güvenlik sorunu, akademik başarıda azalma, ekonomik unsur,

olumsuz davranışa yönelme, gruplaşma, giyinmede olumsuz model olma, sosyal ilişkilerde sorun şeklinde çıkmıştır.

Toplam 168 olumlu etki çıkarken, 252 olumsuz etki çıkmıştır. Katılımcılara göre serbest kıyafet uygulamasının olumsuz etkileri olumlu etkilerinden daha fazladır. Katılımcıların en çok beklediği olumlu etkileri kişisel bakım ve tercih özgürlüğü gibi öğrenciyi etkileyen konular olurken, en çok beklenen olumsuz etkileri kontrolde zorluk ve güvenlik sorunu gibi okulu ilgilendiren konulardır.

4. TARTIŞMA

Bu araştırma, resmi liselerdeki öğrencilerin serbest kıyafet giymelerinin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada serbest kıyafet uygulamasının öğrencilere ve okul ortamına olumlu ve olumsuz etkileri hakkında veriler elde edilmiştir.

Araştırmaya göre serbest kıyafet uygulamasına en çok yöneticiler olumsuz yaklaşmıştır. Öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerinden çıkan olumlu ve olumsuz etki oranı birbirine yakın iken yöneticilerde olumsuz etkiler açık farkla fazla çıkmıştır.

Araştırmaya katılanların serbest kıyafet uygulamasından beklediği olumlu etkiler daha çok öğrenciyle ilgilidir. Örneğin olumlu etkilerden biri öğrencilerin kişisel bakımlarına önem vereceği şeklindedir. Diğer bir olumlu etki olarak tercih özgürlüğü yani rahatlık, iletişim kolaylığı, baskıdan uzak olma görülmüştür. Öğrencinin özgüveninin artacağı, sorumluluk bilinci kazanacağı, bireysel tercihleri için ortam ve imkân oluşacağı, öğrencinin sosyalleşeceği, planlı olmaya teşvik edeceği, akademik başarıya katkı sağlayacağı serbest kıyafet uygulamasından beklenen diğer etkilerdir.

Çocuklar ve gençler hayatı tecrübe ederek, yaşayarak öğrenirler. Öğrenme için fırsatların sunulması da gerekir. Serbest kıyafet öğrencinin tıraş olma, kıyafet seçimi, renk uyumu, ütü, pratik giyinme yolları gibi kazanımlar sunabilir.

İnsanlar özellikle de gençler ve çocuklar için özgüven, kendini rahat hissetme, kendi tercihlerini uygulama, planlı olma, sorumluluklarını fark edip yerine getirme gibi gelişimi için son derece önemli davranışlar serbest kıyafetle uygulanmaya başlanabilir.

Spor takımlarının çoğu kendi sahasında daha başarılı olur. Bunun sebepleri arasında daha rahat, baskıdan uzak hissedilmesi olabilir. Öğrenciler de kendilerini daha rahat ve özgür hissettikleri ve idare-öğretmen baskısından uzak bir okul ortamında akademik başarıları artabilir.

Genel olarak olumlu etkiler öğrenciyle ilgiliyken okulu kontrol etmenin kolaylaşacağı ve güvenlik önlemlerini artırmak için fırsat

oluşturacağı gibi okulu ilgilendiren etkiler de araştırmadan elde edilen sonuçlar arasındadır.

Araştırmaya katılanların serbest kıyafet uygulamasından beklediği olumsuz etkilerin başında okulda kontrol zorluğu yaşanacağı ve güvenlik sorunu oluşacağı şeklindedir. Katılımcılar özellikle sivil-öğrenci ayrımının yapılamayacağı, kötü niyetli kişilerin okula daha rahat gireceği, okul önünde duracak kişilerin kimlik tespitlerinin ve niyetlerinin anlaşılmasının daha da zorlaşacağı gibi endişeleri belirtmişlerdir. Bayrak'a (2012) göre disiplin, sistemin işleyişine belirlilik, kararlılık kazandırır. Belirsizliğin yarattığı rastlantısallığı, bilinmeyişin verdiği rahatsızlığı önler. Disiplin kavramının anlamında birlik sağlanmasında güçlük çekilse de, herkes disiplinin gereğine inanmakta, başarıya giden yol olarak tanımlamaktadır.

Kıyafetin siyasi, ideolojik amaçlarla kullanılması ve kıyafet nedeniyle gruplaşmaların yaşanması da beklenen olumsuz etkilerdir. Bir aşirete mensup, arkadaş grubuna üye, bir spor takımının taraftarı olan, bir partiye sempati duyan öğrencilerin bu ilgisini kıyafetine yansıtması hatta aynı düşüncedeki öğrencilerin aynı kıyafeti giyerek okula gelmesi ciddi sıkıntılar doğurabilir.

Kıyafet serbestliği aynı zamanda ekonomik imkânlarla da ilgili olduğu için ekonomik imkânı yetersiz olan ailelerin çocuklarıyla çatışma yaşaması, ailesinden destek alamayan öğrencinin hızsızlık, fuhuş, gasp gibi olumsuz davranışlara ve alışkanlıklara yönelmesi konuyu toplumsal bir sorun haline de getirebilir. Bütün bu olumsuzluklara marka takıntısı, eksiklik duygusuna kapılma, kıyafetine ve dış görünüşüyle ilgilenip zaman kaybetme eklenince akademik başarının da düşmesi beklenebilir. Yörükoğlu'nun gencin evden kopup çevreye yöneldiğini belirttiği gençlik çağı, Ünver'e göre bağımsızlık ve topluma karışma çağıdır (MEB, 1997). Bu dönemde gencin olgunlaşıp yetişkin bir kişilik kazanması için bağımsızlık duygu ve eylemlerinin ortaya çıkması gerekir. Kıyafet serbestliği gençlik çağında topluma açılmanın ilk tecrübelerini kazanmaya hazırlanan öğrenciyi topluma kazandırmadan toplumsal sorun haline getirebilir. Dağlı'ya (2000) göre, zaman, para gibi biriktirilemeyen ya da hammadde gibi depolanması mümkün olmayan, yerine konulamayan, belirli etkinliklere harcandığında yeniden kullanılmayan, akışı yavaşlatılmayan ve herkes için eşit olan ve bütün süreçlerde yararlanılan en kıt ve tek kaynaktır. Bu tanıma göre zaman kaybını ve akademik başarıda düşmeye önlem almak gerekecektir.

Erkan'ın (2003) ülkemizde ve ABD'deki serbest kıyafet araştırmalarından çıkardığı sonuçlara göre "okullarda tek tip kıyafet zorunluluğuna ya da serbest kıyafet uygulamasına evet ya da hayır demek kolayca verilecek bir karar değildir. Söz konusu problemin iki cevabı ak ve kara gibi seçimi basit bir durum değil, birçok unsuru içeren karmaşık bir

yapıdadır.” Yaptığımız araştırmanın sonuçları da bu görüşü desteklemektedir.

ABD Eğitim Bakanlığının serbest kıyafet konusundaki önerileri arasında ailelerin karara katılmasını sağlama, öğrencilerin ifade özgürlüklerini koruma, mali açıdan yetersiz ailelere mali yardım sağlama yer alır (Erkan, 2003). Bu öneriler ülkemiz için de geçerlidir. Ailelerin bu konuda alınacak her türlü kararda etkili olması, alınacak kararların uygulanabilirliği açısından önemlidir. Kıyafet ister tek tip, isterse serbest olsun üzerinde taşıyacak öğrenci olduğuna göre öğrencilerin düşünce ve ifade özgürlüklerinin dikkate alınması zorunluluktur.

Avrupa’da birçok ülkenin tek tip kıyafet üzerinde pilot çalışma yaptığı ve olumlu sonuçlar aldığı bilinmektedir (Metan, 2013). Ülkemizde de serbest kıyafet uygulaması pilot uygulamalarla test edilip elde edilecek sonuçlara göre nihai uygulamalara gidilebilir.

Bu sonuçlara bağlı olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir:

1. Öğrencilere çipli kimlikler verilerek turnikelerden geçilmesi sağlanıp yabancı girişi kontrol altına alınabilir. Bu uygulama bir fırsat olarak algılanıp elektronik bir sistem oluşturularak “otomatik takip sistemi” adıyla öğrenci kontrolü de yapılabilir. Uygulandığında öğrenci okula girerken ve çıkarken kartı okutarak turnikeden geçer. Sistem bu sayede okulda kaç kişi var, kimler okul dışında, sınıf ve okul mevcutları gibi idareci ve öğretmenlere birçok kolaylık getirebilir. Sınıflarda yoklama almaya gerek kalmaz. Aynı karttan öğretmenlere de kullanılarak okulda olan ve olmayan öğretmenler takip edilebilir. Sistemin uygulaması güvenlik görevlilerince kontrol edilir.
2. Öğrencilere zorunlu ya da seçmeli olarak “Kişisel Bakım” adlı bir ders verilebilir. Bu derste kıyafet seçimi, renk uyumu, kumaş bilgisi, temizlik yöntemleri, ütü yapma, elbise katlama, kravat bağlama, saç ve vücut bakımı gibi konular anlatılabilir.
3. Yarı serbestlik de diyebileceğimiz kıyafetin sınırlarının okulca belirlendiği ama teferruatına aile ve öğrencinin karar verdiği bir uygulama yapılabilir.
4. Her okulun stratejik planı olduğu gibi “okul kültürü oluşturma çalışması” da olmalıdır. Okula ait kültür değerleri belirlenip yönetici, öğretmenlerin işbirliği, velilerin desteğiyle belli kazanımlar geliştirilebilir.
5. Serbest kıyafetin uygulanmaması durumunda okul kuralları tekrar gözden geçirilerek öğrenciyi rahatlatacak, akademik başarısını olumlu etkileyecek düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, Ş. ve Akan, D. (2007). Değişim Sürecinde Etkili Okullar. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:16
- Aras, E. (2011). <http://www.businews.eu/tag/aras-elci/> (Erişim: 09.06.2013)
- Bayrak C. Okul ve Sınıf Yönetimde Yeni Yaklaşımlar. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Ünite 11. (Erişim: 13.01.2013)
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dağlı A. (2000). Zaman Yönetimi. Eğitim ve Bilim Dergisi. Sayı: 25, s: 42.
- Doğan İ, (2011). Eğitim Sosyolojisi. Nobel Yayınları, Ankara
- Ekiz, D. (2009) Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Geliştirilmiş 2. Baskı) , Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkan, S. (2003). Okullarda Tek Tip Ya Da Serbest Kıyafet. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, sayı 34.
- Genç, N. (2007). Yönetim Ve Organizasyon. Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 316-325
- Metan, H. (2013). Okullarda Serbest Kıyafet Uygulaması. (Erişim 13.07.2013) <http://www.kariyerpenceresi.com>
<http://pdrgunlugu.net/okullarda-kiyafet-serbestligi-uzerine-arastirma/> (Erişim: 13.01.2013)
<http://www.pressturk.com/medya/haber/110648/kiyafet-serbestliginin-ogrenciler-uzerindeki-etkisi.html> (Erişim: 03.12.2012)
<http://www.saglikekibi.com/can/cocuk-hastaliklari/doc-dr-oguz-ozyural-cocuklar-kendi-kiyafetini-secebilir.html> (Erişim: 09.06.2013)
- İlk Ve Ortaöğretimde Öğrenci Kıyafetleri. MEB Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997
- Kıran, H (2001). “İlöğretimde Öğrenci Kıyafetlerine İlişkin Tutumlar”. Eğitim Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, Sayı:5, 79-84
- Özga, H. ve Karadağ N. (2009). Popüler Kültürün Yönetici Uygulamalarına Etkisi Bağlamında Yönetici Görüşleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.8 S.28 (187-199)
- Resmi gazete, Sayı: 28480
- Töremen, F. (2002). Eğitim Örgütlerinde Değişimin Engel Ve Nedenleri. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1, Sayfa: 185-202
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.